

ЗАТВЕРДЖУЮ
**Начальник частини аварійно-
рятувальних робіт**
Мобільного рятувального центру
швидкого реагування
Сергій СЕВЕРЕНЧУК
“ ___ ” _____ 20_ року

ПЛАН-КОНСПЕКТ
проведення теоретичного заняття
Тактична підготовка кінологів
Навчальна група №5 Мобільного рятувального центру швидкого реагування ДСНС
України

13,14,15,16.11.2023р.
20,21,22,23.11.2023р.

Тема: Дії рятувальника-кінолога під час проведення розвідки, дії з пошуку людей. Розвідка обставин надзвичайної ситуації за зовнішніми ознаками

Час проведення: 2 години

Місце проведення: клас

Навчально-матеріальне забезпечення: GPS-навігатор, радіостанція, телефон супутникового зв'язку, компас, карта місцевості

Нормативно-правові акти та література:

Наказ №527 від 17.09.2014 Державної Служби Надзвичайних Ситуацій «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування кінологічних підрозділів ДСНС України під час проведення пошуково-рятувальних робіт»

Порядок проведення заняття:

- 1. Організаційні заходи – 5 хв.:**
перевірка присутніх; оголошення теми і мети заняття.
- 2. Контроль знань – 5 хв.:**
перевірка засвоєння раніше пройденого матеріалу.
- 3. Викладення матеріалу теми – 25 хв.**

Питання, які вивчатимуться:

- 1) Визначення розвідки
- 2) Основні типи обстеження площі

Питання та їх стислий зміст	Методичні вказівки
-----------------------------	-----------------------

1. Під час проведення пошуково-рятувальних робіт за допомогою зазначених видів пошуку рятувальник-кінолог може застосовувати 4 типи обстеження площі в такій послідовності:

"попереднє обстеження" ведеться собаками у разі первинного пошуку під час розвідки, коли кінологи тільки намічають зони "А" і "Б" або напрямки коридорів. Ціль його - обстежити велику площу у найкоротший термін. Собаці подається команда: "Шукай!". При цьому рятувальник-кінолог не керує нею і собака довільно шукає в бажаному їй напрямку. Цим способом користуються під час переходів, якщо є припущення, що на маршруті пошуку можуть знаходитися потерпілі;

"основне обстеження" проводиться також первинним видом пошуку - рятувальник-кінолог керує собакою, але не обмежує її ініціативу. Обстеження проводиться на певній площі або в "коридорі" з наміченими межами. Рятувальник-кінолог подає команду: "Шукай!", а жестом руки направляє собаку з урахуванням напрямку вітру та спонукає собаку здійснювати пошук зигзагами або по інших лініях;

"детальне обстеження" здійснюється завжди ретельним видом пошуку по лініях зигзагів (човником) або інших лініях і є самим досконалим із зазначених типів. Його мета - обстежити ділянку так, щоб бути впевненим у відсутності на ній постраждалих. Рятувальник-кінолог подає команду: "Шукай!", жестом руки направляє собаку і керує пошуком. У підозрілих місцях він спонукає собаку розкопувати по команді "Копай!" і ретельно принохуватися. Під час роботи з молодими, збудливими собаками завжди застосовується довгий поводок;

"повторне обстеження" застосовується тоді, коли "детальне" результатів не дало, але є підстави вважати, що на цій площі є потерпілі. Трапляються випадки, коли пошукова собака не може виявити постраждалих через їх глибоке місцезнаходження під руїнами, важкі погодні умови, свої індивідуальні особливості, з інших причин. У таких випадках, залежно від обставин, можуть застосовуватися всі вищезазначені типи пошуку в їх різних комбінаціях. Як правило, до такого пошуку залучають більш досвідчені кінологічні розрахунки, які здійснюють пошук у дещо зміненому напрямку відносно попереднього пошуку.

2. Пошук постраждалих у транспортних засобах у разі катастрофи (аварії)

2.1.1. У разі авіакатастроф застосування собак виправдане й доцільне для знаходження постраждалих і тіл загиблих безпосередньо у розбитому повітряному судні або на прилеглий до нього місцевості, а також для виявлення місця падіння частин, деталей, вантажу, що можуть бути розкидані на великій площі.

2.1.2. Додаткові труднощі виникають у разі падіння повітряного судна в густі зарослі, глибокий сніг або на заболочені ділянки. У цих випадках кінологічні розрахунки діють у складі пошуково-рятувальних груп. Собаки в процесі роботи реагують на будь-які характерні для цього середовища об'єкти. Чуття дозволяє їм знаходити дрібні уламки, тому що вони мають характерний різкий запах пального або синтетичних матеріалів. У разі виявлення стороннього предмета собака зупиняється та позначає місце голосом.

2.1.3. Рятувальник-кінолог повинен керувати собакою, щоб виключити хаотичність пошуку та дозволяти собаці проявляти ініціативу. Якщо собака відчуває певний запах - це завжди відображається на її

поведінці, тому рятувальник-кінолог зобов'язаний стежити за зміною в її поведінці, щоб не перешкодити їй несвоєчасно поданою командою.

2.1.4. Реакція собаки на виявлення людей або предметів різноманітна (під час дресирування пріоритет надається пошуку живих людей).

2.5. Коли місце падіння повітряного судна виявлено, район пошуку розбивається на ділянки (зони "А" і "Б"), обстеження яких здійснюється кінологічними розрахунками з використанням ретельного виду пошуку.

2.1.6. Під час обстеження повітряного судна (частин повітряного судна) кінологічні розрахунки розпочинають пошук з навітряної сторони, у місцях найбільш сильного виходу запаху постраждалих собака зупиняється і голосом позначає це місце. Рятувальник-кінолог маркує ці місця прапорцями та доповідає старшому пошуково-рятувальній групі.

2.1.7. Після знаходження потерпілих або тіл загиблих кінологічні розрахунки продовжують обстеження місцевості для знаходження уламків корпусу судна та вантажу, що перебували в ньому.

2.1.8. У разі залізничних аварій собак слід застосовувати у випадках, якщо:

накопичення деформованих вагонів не дозволяє візуально виявити постраждалих, які перебувають усередині;

спостерігається значний "розкид" постраждалих (загиблих) навколо місця катастрофи, особливо в темний час доби;

постраждалі перебувають без свідомості та з інших причин не можуть повідомити про своє місцезнаходження (стан афекту або шоку, непритомності, отримання серйозних ушкоджень, небезпечних для життя);

постраждалі покинули місце аварії.

Пошуково-рятувальні роботи у разі залізничних аварій (із застосуванням собак) ведуться так само, як і при авіакатастрофах.

2.1.9. Також кінологічні розрахунки доцільно застосовувати в разі подій із автотранспортом (автомобілі, автобуси):

у разі транспортних аварій, пов'язаних зі сходом лавин, селів, сніжних буревіїв;

у безлюдній місцевості, коли люди, які знаходились в автомобілі, в стані афекту залишили місце аварії.

2.2. Пошук постраждалих у гірській місцевості

2.2.1. У горах рух повітря має певні закономірності, прикладом може служити завихрення повітряних потоків на гірському схилі, що заважають собаці визначити точне місцезнаходження потерпілого, який перебуває в повітряному мішку на поверхні снігу (мал. 4 а, б).

2.2.2. Необхідно враховувати профіль схилу із завихреннями потоку повітря на гребені та профіль із повітряним мішком у підніжжя (мал. 5), а також потік повітря, що піднімається, із завихреннями на гребені (мал. 6).

2.2.3. Завихрення утворюються всюди, де потоки повітря через нерівності рельєфу міняють свій напрямок. У поглибленнях рельєфу (лощинах, котлованах) запахи зазвичай залишаються нерухомими.

2.2.4. У разі проведення пошуково-рятувальних робіт рятувальники-кінологи повинні враховувати подібні явища. Слід допомагати собакам (особливо молодим), направляючи їх на пошук у найбільш сприятливому напрямку відносно потоку вітру, та вносити корективи в намічену схему пошуку.

2.2.5. Пошук у глибині тріщин, що досягають 20 м і більше, має свої особливості. Головною проблемою є вітер, який часто дме на тріщину під таким кутом, що задуває та блокує вихід запаху на поверхню.

Обстеження неглибоких тріщин (до 20 м) із прямими стінами не викликає ніяких утруднень.

2.2.6. Глибокі тріщини (більше 20 м) із внутрішніми загинами і лабіринтами бажано обстежувати іншим способом. Для цього необхідне спеціальне спорядження та кілька помічників. Рятувальника-кінолога із собакою опускають на дно тріщини, зафіксувавши їх міцною альпіністською мотузкою.

2.2.7. На закритих снігом тріщинах, позначених як зона "А", пошук можуть спрощувати перервані сліди ніг і провали снігу. В таких небезпечних зонах поводок слід пристебнути не до нашійника, а до кільця шлеї страховки і тримати собаку поруч.

2.2.8. Необхідно враховувати, що відчувши запах постраждалого, собака може потягти кінолога в напрямку виходу запаху навпростець і зірватися в тріщину разом з ним.

2.2.9. Під час роботи на льоду до черевиків рятувальника-кінолога кріпляться "кішки", що перешкоджають ковзанню.

2.2.10. Під час тривалих пошукових робіт кінолог повинен мати (крім звичайного спорядження для собак) два запасні комплекти захисних бахіл із кевлара або іншого міцного матеріалу для захисту лап собаки.

2.2.11. У разі потрапляння людей у снігову лавину першими пошук на лавинному виносі розпочинають рятувальники-кінологи за допомогою службових собак.

2.2.12. Також можливе одночасне проведення пошуково-рятувальних робіт кінологічними розрахунками і рятувальниками з технічними засобами пошуку за наступних умов:

гранично-мокрый сніг (вода в сліді ноги);

покриття поверхні снігу настом (льодова кірка).

У цих випадках "зондування" шару снігу допомагає виходу запаху постраждалих на поверхню.

2.2.13. Перед початком пошуково-рятувальних робіт проводиться маркування району пошуку периметром 200 м (по формі квадрата - 50 x 50 м).

Після відпрацювання однієї ділянки маркування переноситься на іншу в напрямку зустрічного вітру, зліва направо.

2.2.14. Пошук постраждалих починається вільним пошуком - собаку підводять до межі зони і по команді "Шукай!" відпускають з повідка, направляючи назустріч вітру. Кінолог, йдучи за собакою на можливо близькій відстані, лише підкріплює подану команду повторами.

2.2.15. Якщо під час обходу всього району пошуку собака не знаходить постраждалих, переходять до човникового пошуку - кінолог, не спускаючи собаку з довгого повідка, направляє її рух по ділянці зигзагами на відстані між ними не більш 7 метрів.

2.2.16. Встановлення наметів, розведення примусів і багать, присутність людей або принесених ними предметів з підвітряної сторони відносно зони пошуків категорично забороняється, тому що навіть дуже слабкі запахи дрібних предметів (недопалок, обгортка від цукерки) відволікатимуть собаку і заважатимуть пошуку.

2.2.17. На схилах, де можливий повторний схід лавин або каменепад, необхідно виставляти спостерігача (рятувальника). На випадок небезпеки спостерігач подає встановлений сигнал і рятувальник-кінолог із собакою залишає район пошуків у задалегідь наміченому напрямку. Під час проведення пошуково-рятувальних робіт у лавинонебезпечній обстановці

необхідно, крім спостерігача, залишати резерв - не менше двох кінологічних розрахунків.

2.3. Пошук постраждалих у лісових масивах

2.3.1. У зоні лісових масивів службові собаки залучаються для пошуку осіб, які заблукали (туристів), або для пошуку постраждалих.

2.3.2. Пошукові групи починають пошук туристів, які загубилися, з початку їх маршруту або з місця, де їх останній раз бачили.

2.3.3. Для собак виділяються коридори і проводиться обшук місцевості для пошуку сліду. Якщо є можливість, собакам дають понюхати речі із запахом членів туристичної групи. У випадку знаходження сліду кінолог рухається за собакою, яка йде по сліду, відходячи у бік на 30 - 50 м, щоб не затоптувати слід (на випадок його втрати та повторного проходження).

2.3.4. Залежно від рельєфу місцевості, рослинного покриву й метеорологічних умов територія розбивається на ділянки приблизно 50 x 50 м, 100 x 100 м або виділяються окремі коридори 50, 100, 200 і більше метрів.

2.3.5. Собака повинна постійно перебувати у полі зору рятувальника-кінолога, який добре орієнтується на місцевості за допомогою карти, компаса, GPS-навігатора. Обстеження лісу ведеться в основному "човниковим" способом або "фронтальним".

2.3.6. У лісових завалах собаку з метою її безпеки пускають без нашійника.

2.4. Під час проведення пошуково-рятувальних робіт кінологи повинні дотримуватися таких заходів безпеки:

пошук потерпілих у небезпечних місцях при нестійких конструкціях (підвали, поверхи будинків тощо) собака веде самостійно, рятувальник-кінолог залишається ззовні та управляє нею на відстані;

на час обстеження виставляються спостерігачі, що стежать за станом ділянок пошуку та подають сигнали у разі виникнення небезпеки (рух завалу, загроза або падіння уламків зверху тощо);

небезпечні ділянки (обвал балки, зрив зі схилу) обстежуються групами по 2 - 3 розрахунки, при цьому собаку беруть на поводок, що кріпиться не до нашійника, а до страхового кільця шлей;

під час робіт у зоні згарищ та задимленості для запобігання опіків, отруєння димом молодих, збудливих собак беруть на довгий поводок;

під час проведення розвідки в незнайомій місцевості необхідно постійно підтримувати радіозв'язок (кожні 5 - 10 хвилин) між кінологічними розрахунками та старшим групи;

у гірських районах екіпірування доповнюється спеціальним альпіністським спорядженням, кінологи забезпечуються GPS-навігатором, радіостанцією або телефоном супутникового зв'язку, компасом, картою місцевості.

3. Оперативно-тактична оцінка об'єкта є одним із важливих елементів розробки тактичного задуму. Вона передбачає всебічне вивчення та аналіз факторів, що сприяють і перешкоджають розвитку та ліквідації можливої аварії. Важливим етапом є обґрунтування вихідних даних для розробки тактичного задуму.

До них відносяться: місце виникнення умовної аварії (зона НС); наявність, вид та кількість небезпечних речовин на місці аварії; кількісні характеристики технологічних процесів та розвитку і ліквідації аварії, що характерні для даного об'єкта. Визначення і обґрунтування місця умовної аварії здійснюють з наявності умов її виникнення, величини і ступеню

небезпеки аварійного обладнання та створення в найкоротший час найбільш складної аварійної обстановки.	
--	--

Для розрахунку сил і засобів проводять підбір та визначення вихідних даних. Після розрахунку сил та засобів розробляють оптимальну схему розміщення їх на місцевості під час ліквідації умовної аварії. Це здійснюють з метою найбільш економного та раціонального використання фізичних зусиль особового складу під час виконання бойової роботи і подачі 112 вогнегасних речовин в максимально короткий час. Після цього здійснюють розділення загальних обставин умовної аварії на окремі її складові частини (елементи) з метою більш якісного відпрацювання кожного учбового питання на занятті та визначення конкретних ввідних (елементів обставин) для вирішення в комплексі тактичної задачі і час на виконання оперативних дій по кожній ввідній.	
---	--

4. Закріплення вивченого матеріалу - 5 хв.

Питання для закріплення:

- 1) Дії рятувальника-кінолога під час проведення розвідки, дії з пошуку людей.
- 2) Розвідка обставин надзвичайної ситуації за зовнішніми ознаками

5. Підбиття підсумків - 5 хв.:

зазначення питань, що потребують підвищеної уваги;
оголошення оцінки;
відповіді на запитання.

План-конспект склав:

Керівник навчальної групи №5

Ст. л-нт. сл. ц. з.

(підпис)

Валерій РАДЧЕНКО